

УДК 621: 339.5

DOI 10.26661/2522-1566/2018-4/06-04

ОРГАНІЗАЦІЯ ІМПОРТНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ МАТЕРІАЛІВ ТА ОБЛАДНАННЯ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «МОТОР СІЧ»

КУЛИК ПОЛІНА

ОЛЕКСАНДРІВНА, *магістрант факультету менеджменту, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя*

Актуальність досліджуваної теми зумовлена модернізацією процесу організації імпортних закупівель на машинобудівних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні аспекти формування і реалізації імпортних закупівель сировини та матеріалів.

Мета – дослідження питання формування оптимального організаційного процесу здійснення імпортних операцій. В статті використано такі методи дослідження як історичний, системний та порівняльний, застосовано системно-функціональний та структурно-функціональний підходи.

ГУРЖІЙ НАТАЛІЯ

МИКОЛАЇВНА, *доктор економічних наук, доцент, професор кафедри підприємництва, менеджменту організації та логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя*

Наукова значущість роботи полягає в дослідженні процесу імпортних операцій з урахуванням особливостей машинобудівної галузі, розглянуто специфіку укладання зовнішньоторгової угоди та наведено основні проблеми з якими зустрічаються машинобудівні підприємства в процесі здійснення імпортних закупівель. В висновку обґрунтовано основні методи здійснення імпортних операцій по закупівлі сировини та обладнання та наводяться приклади організаційної структури по імпортним закупівлям, що є найбільш характерними для машинобудівної галузі. На практиці це сприятиме організації оптимального процесу закупівель та встановленню стійких зв'язків з постачальниками сировини та обладнання.

Ключові слова: *імпортні операції, зовнішньоторгова угода, машинобудування.*

ОРГАНИЗАЦИЯ ИМПОРТНЫХ ЗАКУПОК МАТЕРИАЛОВ И ОБОРУДОВАНИЯ НА МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ НА ПРИМЕРЕ ОАО «МОТОР СИЧ»

Актуальность исследуемой темы обусловлена модернизацией процесса организации импортных закупок на машиностроительных предприятиях. Предметом исследования являются теоретико-методологические и прикладные аспекты формирования и реализации импортных закупок сырья и материалов.

Цель – исследование вопросов формирования оптимального организационного процесса осуществления импортных операций. В статье использованы такие методы исследования как исторический, системный и сравнительный, применены системно-функциональный и структурно-функциональный подходы.

КУЛИК ПОЛИНА

АЛЕКСАНДРОВНА, *магістрант факультета менеджмента, Запорожский национальный университет, г. Запоріжжя*

ГУРЖИЙ НАТАЛЬЯ

НИКОЛАЕВНА, *доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики, Запорожский национальный университет, г. Запорожье*

Научная значимость работы заключается в исследовании процесса импортных операций с учетом особенностей машиностроительной отрасли, рассмотрена специфика заключения внешнеторговой сделки и приведены основные проблемы с которыми сталкиваются машиностроительные предприятия в процессе осуществления импортных закупок. В заключении обоснованы основные методы осуществления импортных операций по закупке сырья и оборудования и приводятся примеры организационной структуры по импортным закупкам, что является наиболее характерным для машиностроительной отрасли. На практике это будет способствовать организации оптимального процесса закупок и установлению устойчивых связей с поставщиками сырья и оборудования.

Ключевые слова: импортные операции, внешнеторговая сделка, машиностроение.

ORGANIZATION OF IMPORT PURCHASES OF MATERIALS AND EQUIPMENT AT MACHINE-BUILDING ENTERPRISES ON THE EXAMPLE OF MOTOR SICH

POLINA KULYK, *Master's degree student of Management Department, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*

NATALIA HURZHII, *Doctor of Science (Economics), Professor at the Department of Entrepreneurship, Management of Organizations and Logistics, Zaporizhzhia National University, Ukraine*

Purpose. The paper purpose is to study the formation of the optimal organizational process of the import operations conduction.

Design/methodology/approach. The basic principles of the research are historical, systemic and comparative. Also system-functional and structural-functional approaches are applied.

Findings. The subject of research is theoretical, methodological and applied aspects of the formation and conduction of import purchases of raw materials and equipment. The relevance of the issue being under study is determined by the necessity of the modernization of implementation of new modern ways of organization of import purchases at machine building enterprises.

Enterprises of Ukrainian engineering sector take leading positions in the national and foreign markets. Therefore, the study of theoretical issues and practical research of the sphere of foreign economic activity are especially important for the formation of competitive advantages of machine-building enterprises. The reason of this importance is explained with the fact that the organization of import purchases has undergone significant changes, connected with country's economy market changes, which have led to the increase of this sphere.

Research limitations/implications. The scientific significance of the work is that it gives the study of the process of import operations, the specifics of the engineering industry, the specifics of a foreign trade transaction and the description of main problems that machine-building enterprises face in the process of importing.

Originality/value. In practice, the proper organization of import operations will contribute to the optimal functioning of purchase processes and the establishment of stable relations with suppliers of raw materials and equipment. It will also minimize the cost of materials supplied and speed up their delivery time.

Keywords: import operations, foreign trade deal, mechanical engineering.

Постановка проблеми. Підприємства національних та закордонних ринках. машинобудівного сектору економіки. Основу будь-якого підприємства України займають провідні позиції на машинобудівній галузі складає правильно

сформована та ефективна політика закупівлі матеріалів та обладнання, проте організація імпортерів зазнала значних змін, що були обумовлені ринковими перетвореннями в економіці країни та посиленням конкуренції в цій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні проблеми та перспективи в галузі машинобудування України на сучасному етапі висвітлювалися в роботах: Васильєвої Н.Ф., Васишина Т. М., Бакути А.В., Петришина Н.Я. та Кальної Т.А.. Організацію імпортерів товарів розглянуто в багатьох наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Ткачова Н.П., Чайковська В.П., А. Ван Вел та Р.М. Мончка.

Однак більшість науковців акцентували увагу саме на плануванні матеріально-технічного забезпечення підприємств, тому питання організації імпортерів є недостатньо вивченим та потребує розгляду.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є вивчення механізму організації імпортерів матеріалів машинобудівних підприємств в сучасних умовах.

Виклад основних результатів. Імпортерів є важливим джерелом в організації виробництва продукції машинобудівної галузі. Так як саме своєчасне забезпечення та якість матеріалів є основою конкурентоспроможної продукції на машинобудівних підприємствах.

В сучасній міжнародній торговій практиці використовуються два методи імпортерів: прямий та непрямий. Значення першого полягає в поставці сировини та матеріалів промисловим підприємствам напряму, інший здійснюється через послуги торгових посередників. Для великих машинобудівних підприємств, таких як ПАТ Мотор Січ, є характерним здебільшого використання саме першого методу.

Прямі зв'язки дають ряд переваг: більш тісні контакти з контрагентом; краще знання кон'юнктури ринку; швидше пристосування своїх виробничих потужностей до потреб споживача[2].

Для здійснення кожного з зазначених методів імпортерів операцій потрібна наявність сформованої спеціальної організаційної структури.

Можливі два варіанти для вирішення даної задачі:

1) створення закордонного представництва, яке буде здійснювати імпортерів операції в безпосередньо країні базування постачальників матеріалів та обладнання;

2) створення власного імпортерів апарату, що представлений імпортерів відділами на підставі відділів закупівлі або постачання.

Основними передумовами для створення власного імпортерів апарату на всіх підприємствах машинобудівного сектору є:

– значна частка імпортерів операцій в загальному обігу;

– закупівля сировини, матеріалів та обладнання проводиться регулярно;

– на підприємстві є необхідні фахівці для здійснення імпортерів операцій;

– продукція має високий рівень конкурентоспроможності та не потребує адаптації до закордонних ринків.

На ПАТ Мотор Січ представлений саме другий тип, так як саме цей спосіб побудови організаційної структури є найбільш характерним для великих машинобудівних підприємств. Наявність імпортерів апарату на підприємстві зумовлена сформованими стійкими зв'язками з постачальниками напряму так закупівляю матеріалів та обладнання, що здійснюється у великих обсягах та має регулярний характер. В цьому випадку керівництво підприємства може напряму контролювати діяльність імпортерів апарату та негайно вносити зміни в процес імпортерів закупівель матеріалів.

Процес імпортерів закупівель включає три основні етапи: попереднє вивчення ринку матеріалів, сам процес закупівлі матеріалів та завершальних операцій по закупівлям.

Попереднє вивчення ринку є важливим елементом визначення найкращих джерел закупівлі матеріалів, воно представлене

вивченням та оцінкою потенційних постачальників сировини, встановлення необхідних обсягів закупівель, складанням комерційних пропозицій (прайс листів), призначених на пошук постачальників, складання списку переддоговірних умов до постачальників та розробкою типових зразків проектів договорів.

Процес закупівлі матеріалів закріплюється в зовнішньоторговій угоді, що включає 4 основних етапів:

1. Перший етап полягає в встановленні ділового контакту з іноземним партнером, що включає: отримання покупцем відомостей про товар чи виклик на торги продавця, отримання відповіді продавця на розміщене замовлення покупця, процес перевірки продавцем платоспроможності покупця та отримання відповідного підтвердження.

Реалізація цієї частини угоди вимагає оформлення і підтвердження зазначених дій такими основними документами: запити, ініціативні листи, відповіді на запити, оферти (тверда чи вільна), банківські чи комерційні відправлення та ін[3].

Процес перевірки продавцем платоспроможності покупця може здійснювались через банк який є гарантом продавця, для цього покупцю потрібно дати запит у свій уповноважений банк, який отримає відповідну інформацію про платоспроможність через банк продавця.

Банки надають інформацію про фінансове становище свого клієнта тільки на запит від уповноваженого банку експортерами[1].

2. Другий етап включає сам процес оформлення замовлення, тобто оформлення документу про доставку сировини, визначення графіку доставок матеріалів, встановлення мінімальної ціни та сам процес прийняття замовлення.

3. На третьому етапі забезпечується доставка та відповідні розрахунки між контрагентами, визначаються валютні та фінансові умови, що включають базисні умови поставки та умови розрахунків.

Основними валютними умовами, що зазначаються в зовнішньоторговій угоді є:

- визначення валюти ціни контракту;
- визначення валюти платежу;
- встановлення курсу перерахунку валюти ціни контракту на валюту платежу при розбіжності валют;
- зазначення захисних валютних застережень, спрямованих на уникнення валютних ризиків у випадку зміни курсів валют.

Під фінансовими умовами зовнішньоторгової угоди розуміється:

- встановлення виду платежу, можливий у вигляді кредиту, негайного платежу, комбінованого платежу або кредиту з опцією негайного платежу;
- визначення форми розрахунку, що може бути у вигляді інкасо, акредитиву, банківського переказу або відкритого рахунку;
- визначення засобу розрахунку, у вигляді чеку або векселя;
- встановлення умов перевезень вантажу.

Встановлення оптимальних умов перевезень зумовлює мінімальні витрати на перевезення товару. До транспортних умов включають: тарифні ставки лінійного трампового судноплавства; ставки фрахту; ставки портових зборів; залізничні тарифи на перевезення матеріалів; вид та ціну вантажувально-розвантажувальних робіт; вартість зберігання вантажу на складах, при необхідності; наявність особливих умов перевезень; основні правила збачі та приймання товару.

4. Четвертий етап стосується виконання замовлення продавцем. Він включає: підготовку матеріалів до відвантаження, доставку, транспортування вантажу, оформлення страхових документів на вантаж, оформлення митної декларації та виставлення платіжного рахунку.

Запорукою вдалого виконання зовнішньоторгових угод є врахування особливостей законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності країни експортера продукції, тобто наявності або відсутності урядових обмежень та заборон, що представлені різноманітними ліцензіями, квотами, протекціоністськими та антидемпінговими ставками; митними

обмеженнями у вигляді мита та зборів; вимогами податкових та фінансових установ країн експортерів; вимогами санітарно-епідеміологічних служб та служб стандартизації.

Завершальні операції по закупівлям стосуються оцінки діяльності постачальника матеріалів, контролюючих дій за виконанням умов договорів та поставки товарів, при необхідності пред'явленням штрафних санкцій за порушення умов договорів. Основними проблемами з якими стикаються машинобудівні підприємства в процесі імпорتنих операцій є:

- незлагодженість роботи підрозділів підприємства, що проявляється в недостатніх або зовеликих об'ємах імпорту матеріалів, порівняно з випуском продукції;

- основна причина – неналагоджені комунікації між підрозділами підприємства.

- недостатнє використання інформаційних технологій в роботі імпортного апарату, що значно сповільнює темпи оброблення інформації та впливає на якість імпорتنих операцій;

- проблеми на митниці, що зумовлені несвоєчасною підготовкою відповідної документації або неврахуванням особливостей законодавства країни експортера/імпортера;

- несвоєчасне подання інформації по взаєморозрахункам з зовнішніми постачальниками, що ускладнює управлінням дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства;

- значна частка ручної праці при введенні інформації, що призводить до несвоєчасного отримання даних та помилок у поставках матеріалів.

Ефективність організації процесу імпорتنих закупівель залежить від злагодженості роботи підприємства в цілому. Так на ПАТ Мотор Січ постійно здійснюється аналіз номенклатури матеріальних ресурсів та обладнання, що підлягає закупівлям для структурних підрозділів підприємства. Організації формують відповідні списки матеріалів та сировини, що підлягають закупівлі. Підприємство також використовує тендерні закупівлі для деяких видів матеріалів. На підприємстві діє «Положення про порядок організації роботи тендерної комісії при укладанні угод Управління закупок матеріалів та агрегатів» від 18.04. 2004 року.

Номенклатура закупівельних матеріалів та обладнання становить більше 61 тисячі. Так наприклад, основна частина імпорту ПАТ Мотор Січ в 2015 була представлена такими видами обладнання: обробними центрами HORIZON 110, шліфувальними верстатами ESSM 500, трубногінальним верстатом SILFAX, обладнанням для протипирування 3D Systems, комплектні системи управління SIEMENS для обробних центрів та верстатів, високоточних токарних верстатів з ЧПУ типу СТМ 161. Загалом динаміка вводу в експлуатацію обладнання для основного виробництва за 2011–2015 роки становить (рис.1):

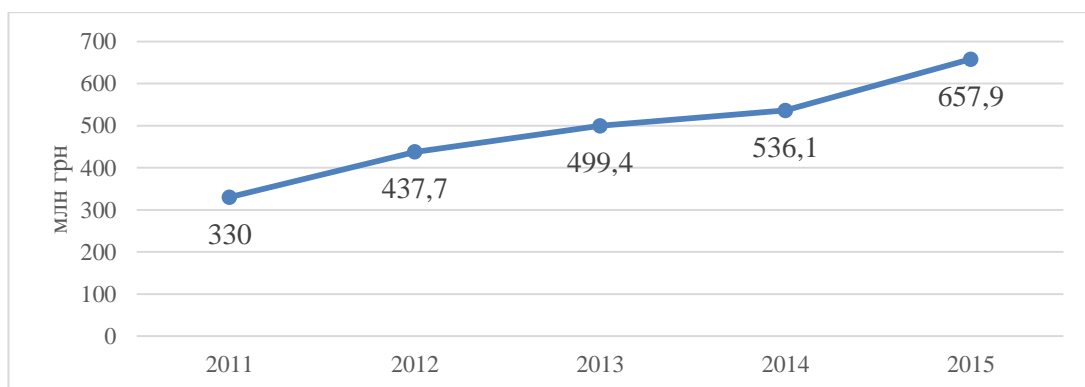

Рис.1 Динаміка вводу в експлуатацію обладнання для основного виробництва за 2011-2015 рр.[4-8]

Підприємство співпрацює з більш ніж 900 різноманітними постачальниками України та світу. Основними контрагентами по імпортним закупівлям сировини та матеріалів для ПАТ Мотор Січ є:

- Німеччина;
- Швейцарія;
- Польща;
- Болгарія;
- Словаччина;
- Чехія;
- США.

Висновки. Імпортні операції відіграють важливу роль в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами машинобудівної галузі, так як забезпечують основу виробленої продукції. Правильно сформована організація здійснення закупівель створює основу всього імпортного процесу та формує відповідну політику та стратегію імпортних закупівель всього підприємства. Основним методом здійснення імпортних закупівель на машинобудівних підприємствах є прямий, так як саме він організовує мінімальні терміни поставки матеріалів та забезпечує пристосування до умов конкретного споживача. Організаційна структура, що формує процес імпортних закупівель, представлена на більшості підприємств машинобудівної галузі в вигляді окремого імпортного апарату, що встановлює стійкі та довготривалі зв'язки з постачальниками сировини та забезпечує уникнення всіх можливих труднощів в процесі постачання сировини та матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Апопій В. В., Міщук І.П., Ребицький В.М., Рудницький С.І., Хом'як Ю.М. Організація торгівлі : підручник; 3-те вид.; за ред. Апопія В.В. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 632 с.
2. Загірняк М. В., Перерва П. Г. Економіка підприємства: магістерський курс: підручник. Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015. Ч. 2. 756 с.

3. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 248 с.

4. Ілюстрований річний звіт ПАТ Мотор Січ за 2015 рік. URL: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/

5. Ілюстрований річний звіт ПАТ Мотор Січ за 2014 рік. URL: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/

6. Ілюстрований річний звіт ПАТ Мотор Січ за 2013 рік. URL: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/

7. Ілюстрований річний звіт ПАТ Мотор Січ за 2012 рік. URL: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/

8. Ілюстрований річний звіт ПАТ Мотор Січ за 2011 рік. URL: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/

REFERENCES:

1. Apopij, V.V., Mischuk I.P., Rebyts'kyj V.M., Rudnyts'kyj S.I., and Khom'iak Yu. M. (2016), *Orhanizatsiia torhivli* [Organization of trade], in Apopij V.V.(ed.), *Tsentr uchbovoi literatury*, Kiev, Ukraine.
2. Zahirniak M. V., Pererva P. H. (2015), *Ekonomika pidpriemstva: mahisters'kyj kurs* [Business Economics: Master's Degree], TOV «Kremenchuts'ka mis'ka drukarnia», Kremenchuk, Ukraine.
3. Shkurupii, O.V. (2012), *Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstva: Navchalnyi posibnyk* [Foreign economic activity of the enterprise], in Shkurupii O.V (ed.), *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine.
4. Illustrated annual report of PJSC “Motor Sich” (2015), [Online], available at: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/ (Accessed 14 Nov 2018)
5. Illustrated annual report of PJSC “Motor Sich” (2014), [Online], available at: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/ (Accessed 14 Nov 2018)

6. Illustrated annual report of PJSC “Motor Sich” (2013), [Online], available at: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/ (Accessed 14 Nov 2018)
7. Illustrated annual report of PJSC “Motor Sich” (2012), [Online], available at: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/ (Accessed 14 Nov 2018)
8. Illustrated annual report of PJSC “Motor Sich” (2011), [Online], available at: http://www.motorsich.com/rus/investors/ob_sob_ac/god_otch/ (Accessed 14 Nov 2018)